

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY OF UKRAINIAN YOUTH IN MODERN CONDITIONS

Стаття присвячена одній із актуальних проблем сучасної молоді – академічній мобільності та інтерналізації освітніх послуг. Зазначається, що в сучасному суспільстві освіта і знання стають транскордонним і транснаціональним явищем, а академічна мобільність є необхідною умовою формування спільного освітнього простору, який сприяє зростанню мобільності студентів. Формування єдиного світового освітнього простору відбувається через зближення підходів різних країн до організації освіти, а також через визнання документів про освіту інших країн. Загальноєвропейський простір вищої освіти й загальноєвропейський дослідницький простір утворюють сучасне європейське суспільство знань. Наголошується на тенденції збільшення кількості студентів-українців за кордоном через посилення глобалізаційних процесів, загострення політико-економічних умов в Україні. На підставі проведеного аналізу міжнародної академічної мобільності українських студентів узагальнено й визначено основні недоліки та виділено проблеми міжнародної академічної мобільності українських студентів, викладачів, науковців, запропоновано шляхи її вирішення. Основними причинами проблем розвитку міжнародної академічної мобільності українських студентів, викладачів, науковців є недосконала законодавча база сфери освіти й механізми її регулювання. Наголошується, що в сучасних реаліях запроваджені нові освітні реформи не враховують потреби (інтереси) української студентської молоді, стан економіки й політики України (врахування особливостей рівня та якості життя в Україні й країнах Європи), а також ментальні особливості міжкультурного соціуму, рівень якості міжнародної освіти та її вартість (у тому числі харчування й проживання за кордоном, доступність різних побутових умов, послуг тощо). Крім того, сукупність окреслених проблем академічної мобільності суттєво гальмує мотивацію тих українських студентів, викладачів, науковців, які за певних обставин після навчання і стажування за кордоном планують працювати в Україні.

Ключові слова: студентська молодь, академічна мобільність, міжнародній освітній простір, інтеграція, самореалізація.

The article is devoted to one of the topical problems of modern youth – academic mobility and internalization of educational services. It is noted that in modern society education and knowledge are transborder and transnational phenomena, and academic mobility is a prerequisite for the formation of a common educational space that promotes student mobility. Formation of a single world educational space is due to convergence of approaches of different countries to the organization of education, as well as through the recognition of documents on the education of other countries. The pan-European space of higher education and the pan-European research space form a modern European knowledge society. The tendency of an increase in the number of Ukrainian-Ukrainian students abroad is due to the intensification of globalization processes, aggravation of political and economic conditions in Ukraine. Based on the analysis of the international academic mobility of Ukrainian students, the main drawbacks were identified and identified, and the problems of international academic mobility of Ukrainian students, teachers, scientists, and ways of its solution were proposed. The main causes of the problems of the development of international academic mobility of Ukrainian students, teachers and scholars are the imperfect legislative framework of the sphere of education and its mechanisms of regulation. It is noted that the new educational reforms implemented in modern realities do not take into account the needs (interests) of Ukrainian student youth, the state of the economy and politics of Ukraine (taking into account the peculiarities of the level and quality of life in Ukraine and European countries), as well as the mental characteristics of the intercultural society, the quality of international education and its cost (including, food and living abroad, availability of various living conditions, services, etc.). In addition, the set of identified problems of academic mobility significantly impedes the motivation of those Ukrainian students, academics, and academics, who, in certain circumstances, are planning to work in Ukraine after training and internships abroad.

Key words: student youth, academic mobility, international educational space, integration, self-realization.

УДК 316.647.5:371.13
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-15-1-29>

Бахов І.С.,
докт. пед. наук, професор,
завідувач кафедри іноземної філології
та перекладу
Міжрегіональної академії
управління персоналом

Постановка проблеми в загальному вигляді. Питання інтеграції закладів вищої освіти в міжнародний освітній простір набуває все більшої актуальності в контексті підвищення потенціалу самореалізації студентської молоді. Розвиток міжнародної академічної мобільності студентів і науково-педагогічного складу закладів вищої (професійної) освіти будь-якої країни впливає не тільки

на підвищення її якості й ефективності, а й сприяє більшій доступності набуття нових компетенцій і можливостей реалізовувати власний потенціал усіх учасників академічної мобільності.

Важливим кроком розвитку міжнародної академічної мобільності в багатьох країнах світу є побудова системи національної мобільності, що дає можливість здобути якісний освітній і науковий

рівні з невеликими фінансовими витратами [6]. Модернізація системи контролю якості освітнього процесу та участь у європейській мережі гарантування якості освіти є необхідними структурними перетвореннями для формування оптимальних організаційно-правових механізмів академічної мобільності як студентської молоді, так і професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти [5]. Активна міжнародна співпраця у сфері освіти й науки дасть змогу студентській молоді отримати кращі можливості вибору країни (місця та часу) для освіти, розвитку та їх самореалізації, бути конкурентоспроможними на внутрішньому і світовому ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам розвитку академічної мобільності студентської молоді присвячено чимало наукових праць вітчизняних авторів, таких як І. Бахов, І. Бех, Т. Власенко, Т. Жижко, М. Іванчук, А. Карапетян, А. Карпов, Т. Костюк, Т. Лагунова, Л. Сокурняська, Д. Свириденко, О. Третяк та ін. [1–4; 7–9; 11]. Дослідження процесу міжнародної академічної мобільності проводилися такими закордонними науковцями, як Б. Білечен і Ван Мол, Б. Вахтеру, Е. Джонз, Р. Кінг, А. Кралер, Б. Мойлеман, де Олівейра, Р. Чодаха, І. Ріаньо, У. Тайхлер та ін. [12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 20; 22; 23]. Усі ці дослідники переконані в тому, що процес академічної мобільності є винятково необхідним для будь-якої держави за умови його адекватного законодавчого закріплення. Водночас стрімкість розвитку інститутів і процесів вимагає постійної актуалізації й наукових досліджень і супроводжувальної юридично-правової бази інтернаціоналізації вищої освіти.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах динамічних змін розвитку загальноєвропейського освітнього простору академічна мобільність українських студентів набуває об'єктивності, прозорості, конкурентоспроможності, а роль закладів вищої освіти залишається двоєдиною: забезпечити якість освіти студентської молоді та сприяти оптимальному використанню потенціалу, її самореалізації в освітньому просторі передових країн світу, щоб забезпечити процвітання українських закладів вищої освіти в майбутньому.

Мета статті – дослідити сучасний стан міжнародної академічної мобільності в Україні й запропонувати шляхи підвищення потенціалу самореалізації студентської молоді в цьому контексті.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна академічна мобільність студентів і науково-педагогічного складу закладів вищої (професійної) освіти будь-якої країни дає можливості останнім бути конкурентоспроможними на внутрішньому та світовому ринках праці. Відомо, що міжнародна академічна мобільність студентської молоді та викладачів є необхідним інструментом розвитку

освітнього простору в сучасних умовах, тим вагомим механізмом розвитку закладів вищої (професійної) освіти, який має забезпечувати якість освітніх програм і планів, формувати інноваційний зміст наукових досліджень, піднімати рівень конкурентоспроможності студентів і професорсько-викладацького складу в глобальному освітньому та науковому просторах.

У рамках глобального освітнього простору інтернаціоналізація освіти сприяє інтеграції індивіда в міжнародну академічну спільноту, забезпечує доступ до передових освітніх здобутків економічно розвинених країн світу, збільшує шанси на професійну самореалізацію студентської молоді, сприяє розвитку міжкультурних компетентностей тощо. Міжнародна академічна мобільність студентів визначає їхні можливості здобувати освіту в закладах вищої (професійної) освіти інших країнах світу, де здійснюється підготовка фахівців із такої ж спеціальності з зарахуванням дисциплін (кредитів) і періодів освітнього процесу. Міжнародна академічна мобільність спрямована на формування єдиного світового освітнього простору, що відбувається через оптимізацію механізмів співпраці різних країн світу щодо організації забезпечення освітнього процесу [7]. У сучасних умовах цей інтеграційний процес у сфері освіти є явищем динамічним, що дає широкі можливості студентам, аспірантам, викладачам, науковим співробітникам брати участь у різноманітних освітніх і науково-дослідницьких програмах. Для будь-якої країни це явище є важливим складником процесу інтеграції закладів вищої (професійної) освіти в міжнародний освітній простір, що передбачає обмін людьми між державами на період здобуття освіти студента в найкращому варіанті підготовки сучасного фахівця [11].

Міжнародна академічна мобільність є звичною світовою практикою, що полягає в обміні досвідом здобуття освіти студентами та професорсько-викладацьким складом за кордоном. У тому числі вона дає можливість отримати додаткову освіту за новими професійними освітніми стандартами, робити моніторинг якості освіти й рейтингів закладів вищої освіти, оновлювати зміст освітніх програм відповідно до вимог роботодавців на рівні перспективних наукових напрямів, насамперед міжгалузевих і прикладних. За способом організації розрізняють два види академічної мобільності: 1) організована (яка здійснюється в рамках економічного, політичного або міжуніверситетського академічного партнерства); 2) індивідуальна (за потреб самого студента). Також виділяють горизонтальну (здобуття освіти в іншому закладі вищої (професійної) освіти з метою отримання певного академічного/наукового ступеня) та вертикальну (з метою отримання наступного академічного/наукового ступеня) мобільність [8].

Академічна мобільність є необхідною умовою формування спільного освітнього простору, який сприяє зростанню мобільності студентів і професорсько-викладацького складу. Загальноєвропейський простір вищої освіти (EHEA) та загальноєвропейський дослідницький простір (ERA) утворюють сучасне європейське суспільство знань [9]. Саме відкритий освітній простір забезпечує мобільність студентів.

Заклади вищої освіти України та європейських країн сьогодні зобов'язані нести відповідальність за надання високого рівня кваліфікації своїм студентам. Задля підвищення рівня мобільності студентів і забезпечення конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти розроблено: 1) систему кваліфікаційних ступенів вищої освіти – «бакалавр-магістр» і систему «кандидата та доктора наук»; 2) систему накопичення й переведення залікових кредитів для продовження освіти в інших країнах; 3) механізм міжнародного співробітництва управління якістю освітнього процесу; 4) європейський стандарт вищої освіти; 5) нормативно-правову базу щодо забезпечення міжнародної мобільності студентів, викладачів і науковців [6]. Сьогодні нові виклики в освітньому просторі та нові вимоги до забезпечення якості освітнього процесу ставлять нові завдання щодо розвитку міжнародної академічної мобільності студентства.

Ситуація як на міжнародному, так і на внутрішньому ринках праці на цей час демонструє потребу працівника нового типу з наявністю таких загальних компетенцій і якостей особистості: високого рівня аналітико-пізнавальної активності, готовності до безперервного розвитку, що спонукає особистість до формування нових освітніх потреб і запитів, високого рівня мобільності й широкого кола спроможностей реалізувати власний потенціал. Тому виникає проблема адекватності змісту освітніх програм відповідно до міжнародних освітніх стандартів, що відповідатимуть новим цілям і завданням підготовки майбутніх фахівців.

Спрямування економіки України до європейського рівня ставить нові завдання щодо фахової підготовки кваліфікованих і мобільних працівників, здатних до діяльності в умовах динамічних змін на внутрішньому та міжнародному ринках праці з урахуванням тенденції зростання вимог до рівня їх кваліфікації.

Серед популярних країн для здобуття освіти українськими студентами на цей час вважається Польща, Росія, Німеччина, Канада, Чехія, Італія, США, Іспанія, Австрія, Франція, Словаччина, Угорщина, Болгарія. Найбільш високовартісною освіта є у Британії, Австралії, США, Франції, Італії [8].

Останні проведені дослідження аналітичним центром CEDOS і Київським міжнародним інститутом соціології (KMIC), які охоплювали всю Україну (її області) та 39 країн світу, показали те, що за

останні звітні навчальні роки динаміка кількості українських громадян у закордонних університетах із 2013/2014 рр. до 2017/2018 рр. стрімко зросла, тобто за 5 років цей показник збільшився майже удвічі (на 42,2 тис. осіб) [10].

Показник академічної мобільності українських громадян до закордонних університетів за останні звітні навчальні роки демонструє динаміку стрімкого зростання. Навіть, незважаючи на те що Росія є окупантом України з 2014 року та до цього часу, кількість українських громадян, які поїхали здобувати освіту до російських університетів, збільшилася до 6806 осіб. До цього ж уряд країни-агресора почав суттєво більше виділяти бюджетних квот спеціально для осіб з українським громадянством. Більшістю з них є студенти тимчасово окупованих територій України (Донецька та Луганська область, Крим). Причиною цього, за результатами всіх досліджень, є війна та нестабільність економічної й політичної ситуації в Україні, а також низька якість освіти, значно більші перспективи працевлаштування за кордоном, широкі можливості розвиватися та набувати нових навичок і тим самим забезпечити собі високий рівень конкурентоспроможності, можливість подорожувати й жити в більш кращих умовах [19].

Отже, дані академічної мобільності демонструють тенденцію збільшення кількості студентів-українців за кордоном через посилення глобалізаційних процесів, загострення політико-економічних умов в Україні (інфляція, війна, непривабливість ринку праці). Крім того, відомо, що європейські роботодавці надають перевагу випускникам-мігрантам із міжнародним дипломом, ніж своїм співвітчизникам, як більш дешевому та якісному трудовому ресурсу.

Разом із тим привабливості в освіті набувають українські університети для іноземних студентів. Щороку зростає контингент студентів-іноземців в українських університетах: станом на 2018 рік їх кількість досягла 66310 осіб (за рік цей показник збільшився на 2310 осіб) [10]. Натомість чистий потік міжнародної мобільності студентів в Україні становить від'ємний показник (17618 осіб), тобто виїхало з України майже на третину більше, ніж приїхало на навчання іноземців.

Іноземці здобувають освіту в Україні трьома мовами – англійською, українською, російською. Найбільш популярним за контингентом іноземних студентів вважається Харківський національний медичний університет (де здобувають освіту понад 5500 іноземних студентів), Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (до 4300 іноземних студентів). До цього списку належать Національний медичний університет імені Богомольця, Одеський національний медичний університет і Запорізький державний медичний університет. Найбільше іноземних студентів здобувають освіту

в Харкові – до 20000, у Києві – до 14000, в Одесі – до 7500 осіб. У відсотковому відношенні визначено 10 ТОП-країн іноземних громадян, що здобувають професійну освіту в Україні: Індія – 16,4%, Азербайджан – 11,3%, Марокко – 8,8%, Туркменістан – 6,7%, Нігерія – 4,9%, Грузія – 4,2%, Туреччина – 4,1%, Єгипет – 3,8%, Узбекистан – 3,5%, Йорданія – 3,2%, інші країни – 33,1%. Першою ТОП-країною за кількістю студентів в Україні в лідери вийшла Індія, яка є однією з найбільш привабливих країн освітніх ринків [10].

Відомо, що близько 5 млн. осіб у всьому світі їдуть за кордон здобувати вищу освіту. Найбільше іноземних студентів навчається передусім у США, потім в Австралії, Великій Британії, Німеччині, Франції. Найпопулярнішими спеціальностями для іноземних студентів є медичні – до 45% становлять здобувачі лікувальної справи, стоматології, медицини та фармації. Популярними також вважаються юридичні спеціальності, менеджмент, економіка та будівництво [3].

На жаль, в Україні реалізація майже всіх завдань міжнародної академічної мобільності наразі перебуває в незадовільному стані, а цілі політики інтернаціоналізації закладів вищої освіти в частині міжнародної мобільності залишаються поза увагою щодо організаційно-нормативного регулювання. Керівники вітчизняних університетів не вбачають потенційних переваг експорту й імпорту освіти, що призводить до проблем неналежного адміністративно-нормативного регулювання вхідної та вихідної мобільності.

На підставі проведеного аналізу академічної мобільності іноземних студентів в Україні виділяємо такі її *недоліки* [4]:

- ускладнено процедуру визнання документів про освіту для іноземних студентів, отримання ними в'їзної візи в Україну;
- нормативно не закріплено зарахування іноземних студентів на кожен наступний рік підготовки відповідно до їхніх міжнародних дипломів і документів про попередню освіту;
- подається неповна або неактуальна інформація щодо вимог та умов зарахування акредитованих в Україні закладів і їх міжнародних програм на сайтах провайдерів освітніх послуг, міністерств, установ;
- ускладнена процедура будь-яких комунікаційних зв'язків (звернень) із державними органами щодо отримання іноземними студентами посвідчення на тимчасове проживання, страхування тощо;
- обмеженість вибору іноземними студентами українського університету та зарахування на здобуття освіти через відсутність у деяких із них необхідної інфраструктури або акредитаційних умов тощо;
- брак розроблених спецкурсів англійською мовою з дисциплін освітніх програм;

– брак дискреційного бюджету в закладах вищої освіти для активного впливу на фінансовий процес в сегменті міжнародної академічної мобільності, її розвитку;

– ускладнена процедура акредитації, фінансування, визнання програмної та інституційної мобільності на ринку освітніх послуг України через бюрократизацію.

– Проведений аналіз міжнародної академічної мобільності українських студентів показав такі проблеми [4]:

– розбіжності у вимогах до якості, схем акредитації до імпортованих і вітчизняних міжнародних програм, невідрегульованість процедури фінансування цих програм, зокрема, з держбюджету країни-реципієнта;

– ускладнення щодо перезарахування кредитів за результатами студентської академічної мобільності щодо повернення до українських закладів вищої освіти;

– збереження стипендії українських студентів за період участі в програмах міжнародної академічної мобільності;

узгодження академічних графіків, календарів короткострокової міжнародної академічної мобільності.

Ураховуючи вищезначені проблеми, варто розробити програму дій щодо стимулювання як вхідної, так вихідної академічної мобільності.

У таблиці 1 узагальнено та виділено проблеми міжнародної академічної мобільності українських студентів, викладачів, науковців, запропоновано шляхи її вирішення.

Основними причинами проблем розвитку міжнародної академічної мобільності українських студентів, викладачів, науковців є недосконалість законодавча база сфери освіти й механізми її регулювання. Як доводять сучасні реалії, запроваджені нові освітні реформи не враховують потреби (інтереси) української студентської молоді, стан економіки та політики України (врахування особливостей рівня та якості життя в Україні й країнах Європи), а також ментальні особливості міжкультурного соціуму, рівень якості міжнародної освіти та її вартість (у тому числі харчування і проживання за кордоном, доступність різних побутових умов, послуг тощо).

Крім того, сукупність окреслених проблем академічної мобільності суттєво гальмує мотивацію тих українських студентів, викладачів, науковців, які за певних обставин після навчання і стажування за кордоном планують працювати в Україні. У цьому випадку отримання ними документа про освіту за кордоном розглядається більше як підтвердження відповідного рівня освіти і як усвідомлення власних потенційних можливостей з обмеженими перспективами використання його в Україні. Відповідно, таке зміщення мотивації до

освіти за кордоном та усвідомлення безперспективності реалізації здобутої освіти на Батьківщині в тому числі й позначається більше на формальному ставленні здобувачів до отримання знань, що негативно впливає на якість процесу здобуття освіти. Вирішити цю проблему можна тільки єдиним шляхом – зробити привабливими робочі місця на вітчизняному ринку праці для фахівців із міжнародною освітою, молодих науковців у науково-дослідних інститутах, створити всі необхідні умови для подальшого їх розвитку та самореалізації.

Водночас для тих українських студентів, викладачів, науковців, які планують працювати за кордоном або у великих міжнародних компаніях, перспективи для реалізації розвиненого потенціалу значно більші, відповідно, і якість їхнього освітнього процесу й мотивація вищого рівня. З іншого боку, у здобувачів міжнародної освіти виникають потреби набуття навичок володіння іноземними

мовами, встановлення контактів до порозуміння з місцевими спільнотами. Отже, опанування сучасних міжнародних освітніх програм українськими студентами стає необхідним, тому що вони є фундаментом для розвитку їхніх навичок інтеграції в міжкультурний простір інших країн світу.

Наступним шляхом розвитку міжнародної академічної мобільності для української студентської молоді має стати автономія університетів. Одним із пріоритетних напрямів сучасної освітньо- та науково-методичної діяльності української університетської освіти на її шляху до євроінтеграції в контексті підвищення потенціалу самореалізації студентської молоді є впровадження інноваційних методик підготовки майбутніх фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти на основі передового міжнародного досвіду. Тоді міграційні настрої української студентської молоді необхідно врахувати під час розроблення політики соціально-культур-

Таблиця 1

Основні проблеми міжнародної академічної мобільності українських студентів, викладачів, науковців і шляхи її вирішення

Проблеми міжнародної академічної мобільності	Шляхи вирішення
Зростання показника трудової міграції вітчизняних студентів і науковців (Україна втрачає науковий і трудовий потенціал талановитої молоді, конкурентоспроможних фахівців)	Підвищення рівня конкурентоспроможності робочих місць на внутрішньому ринку праці, в тому числі в науковій сфері. Розвиток університетської освіти, наукових установ
Ринок міжнародних дипломів	Розвиток ринку кваліфікацій на базі нових компетенцій. Удосконалення програм обміну, міжнародних зв'язків в освітній і науково-дослідницькій сферах. Оптимізація інформаційної мережі, системи моніторингу, зворотного зв'язку в управлінні програмами міжнародної академічної мобільності
Освітні програми, які ґрунтуються на вхідних даних	Освітні програми, ґрунтовані на сучасних вимогах внутрішнього та міжнародного ринку. Оптимізація гнучких модульних програм
Ускладнений механізм руху від підготовки за кордоном до трудової діяльності в Україні	Урізноманітнення шляхів практичної підготовки. Удосконалення механізму працевлаштування в Україні
Недостатній рівень набуття нових унікальних професійних навичок (досконале володіння іноземними мовами, розвиток навичок взаємодії в міжкультурному професійному та науковому середовищі)	Створення розширених можливостей для міжкультурного діалогу, поглиблення співпраці університетів і підприємств між країнами, поширення інноваційних технологій освіти й розвитку
Недостатня якість освіти й науки згідно з міжнародними освітніми стандартами	Забезпечення механізму контролю якості освіти й науки згідно з міжнародними освітніми стандартами, вимогами сучасного внутрішнього та міжнародного ринку. Розвиток міжнародної мережі гарантування якості освіти
Відсутність ефективного механізму участі вітчизняних роботодавців у професійній підготовці майбутніх фахівців за кордоном з урахуванням відмінностей українського та міжнародного ринку праці	Розроблення й застосування моделей системи участі вітчизняних роботодавців у професійній підготовці майбутніх фахівців за співпраці з міжнародними освітніми агенціями та закладами вищої освіти
Неформальна освіта не визнається та майже не застосовується	Удосконалення нормативної бази для розвитку й визнання неформальної освіти
Невідрегульована система професійної освіти без відриву від виробництва (поєднання з практикою)	Формування гнучкої спрощеної системи професійної освіти без відриву від виробництва
Оцінювання рівня професійної компетентності	Формування механізму діагностики особистісних якостей, загальних і фахових компетенцій
Освіта здійснюється переважно на базі закладів вищої освіти	Оптимізація системи безперервної освіти й розвитку в університетах, на робочих місцях, у процесі трудової діяльності

Джерело: аналітичні дослідження автора

ної модернізації кожного регіону України (які мають свої професійні особливості відповідно до розвитку галузей індустрії), що має містити ефективні механізми залучення інтелектуального потенціалу української молоді в інноваційне середовище регіону.

Отримані результати досліджень сучасного стану міжнародної академічної мобільності української студентської молоді дали нам можливість запропонувати шляхи підвищення потенціалу їх самореалізації в цьому контексті. Для вирішення окреслених вище нами завдань, що потребують вирішення в процесі розвитку міжнародної академічної мобільності, пропонуємо:

1) посилити академічну й культурну інтернаціоналізацію міжнародної вищої освіти, ступеня особистісного розвитку української студентської молоді та їх широких можливостей працевлаштуватися в Україні відповідно фаху отриманої освіти за кордоном;

2) забезпечити інтернаціоналізацію і скоординованість освітніх програм з міжнародними фаховими аналогами;

3) запровадити механізм трансферу кредитно-модульної системи та кредитів ECTS у міжнародній академічній мобільності;

4) запровадити механізм співпраці студентських організацій з метою поліпшення соціальної й культурологічної адаптації студента в освітньому та міжкультурному середовищі за кордоном;

5) забезпечити систему підтримки української студентської молоді від викладачів, кураторів, тьютерів, менторів, методистів тощо;

6) зробити більш доступним або розширити можливості вивчення іноземної мови у спілкуванні з «носіями іноземної мови» для опанування соціально-побутової лексики, успішної соціально-психологічної та професійної адаптації за кордоном;

7) забезпечити систему підтримки інформаційних носіїв для українських студентів щодо можливостей реалізовувати власний потенціал у зарубіжних університетах (розвиток веб-сторінок тощо електронних ресурсів).

Висновки. Отже, як показують аналітичні дані проведених досліджень, більшого розвитку в Україні набуває внутрішня мобільність, ніж міжнародна. Зумовлено це тим, що процедура переведення українського студента до іноземного університету простіша, аніж іноземного студента до українських закладів вищої освіти. І такий стан суттєво позначається на гальмуванні розвитку академічної мобільності іноземних студентів. Щодо питання міжнародної академічної мобільності української студентської молоді, то головною проблемою сьогодні визначено те, що талановита молодь не повертається після здобуття рівня вищої освіти, наукового ступеня за кордоном в Україну для реалізації набутих професійних компетентностей, самореалізації. І хоча тільки близько 10% здобуття

освіти і стажування українських громадян здійснюється за рахунок українських закладів вищої освіти або держави, кількість мігруючих студентів, викладачів і науковців щороку зростає. Здобуття освіти української молоді за кордоном в основному здійснюється за кошти батьків, спонсорів, закордонних благодійних фондів. Сучасні реалії доводять те, що практично відсутній зв'язок між рівнем освіти й рівнем реальних доходів українських громадян, і цю проблему найближчим часом в Україні вирішити просто неможливо.

Дуже важливими складниками потенціалу самореалізації української студентської молоді залишаються практична, наукова та міжкультурна спрямованість і професійна грамотність. Зараз як ніколи для України необхідно формувати патріотичний складник потенціалу талановитої української молоді, яка здобула освіту за кордоном і може реалізувати всі свої знання й уміння в розбудові економіки України. Для цього необхідно виділити головне місце в державній політиці розвитку вітчизняних інститутів освіти та науки, а також включити їх до європейської співдружності як гідних і рівноправних членів.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у розробленні стратегії розвитку національної міжнародної освіти й побудові концепції механізму працевлаштування українських громадян, які здобували освіту за кордоном. Адже головною метою процесу академічної мобільності є переміщення, перспектива, гідне працевлаштування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бахов І.С. Академічна мобільність як чинник міжкультурної соціалізації студентів. *Науковий часопис НПУ ім. П.М. Драгоманова. Серія 11 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка»* : збірник наукових праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. Вип. 14. Ч. III. С. 122–128.
2. Жижко Т. Академічна мобільність – об'єктивна умова розвитку університетської освіти. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія «Філософія. Педагогіка. Психологія»* : збірник наукових праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. Вип. 10. С. 6–10.
3. Карапетян А.О. Підвищення академічної мобільності як стратегічне завдання державної політики в сфері освіти. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 1–2. С. 48–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arlp_2015_1-2_8.
4. Костюк Т.О. Міжнародна економічна мобільність: реалії та перспективи галузевого та державного управління процесом. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1298>.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>.

7. Свириденко Д.Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 279 с.
8. Сокур'янська Л.Г. Академічна мобільність українських студентів перед викликами сучасного світу: ризики академічної еміграції. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. Харків: ХНУ, 2011. № 941. С. 239–245.
9. Солощенко В.М. Інтернаціоналізація вищої освіти: погляд англомовного суспільства. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 12. С. 99–103.
10. Стадний Є. Українське студентство за кордоном: дані до 2017/18 навчального року. Аналітичний центр CEDOS. Київ: 2019. URL: https://cedos.org.ua/system/articles/pdfvs/000/000/344/original/Українське_студентство_за_кордоном__дані_до_2017-2018_року.pdf?1547909060.
11. Третяк О.С. Академічна мобільність та сучасні підходи до забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 130. С. 102–105.
12. Bilecen B. & Van Mol Ch. (2017) Introduction: international academic mobility and inequalities, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43:8, 1241–1255, DOI:10.1080/1369183X.2017.1300225.
13. Choudaha R. (2017). Three waves of international student mobility (1999–2020), *Studies in Higher Education*, 42:5, 825–832, DOI: 10.1080/03075079.2017.1293872.
14. de Oliveira, A.L. & de Freitas, M.E. (2016). Motivations for international academic mobility: the perspective of university students and professors. *Educação em Revista*, 32(3), 217–246. URL: <https://dx.doi.org/10.1590/0102-4698148237>.
15. Jones E. (2017). Problematising and reimagining the notion of 'international student experience', *Studies in Higher Education*, 42:5, 933–943, DOI: 10.1080/03075079.2017.1293880.
16. King R. & Sondhi G. (2018) International student migration: a comparison of UK and Indian students' motivations for studying abroad, *Globalisation, Societies and Education*, 16:2, 176–191, DOI: 10.1080/14767724.2017.1405244.
17. Kraler A., Reichel D. & Entzinger H. (2015). Migration Statistics in Europe: A Core Component of Governance and Population Research. In P. Scholten, H. Entzinger, R. Penninx & S. Verbeek (Eds.), *Integrating Immigrants in Europe: Research-Policy Dialogues*, (p.39–58). SpringerOpen. URL: <https://www.springer.com/gp/book/9783319162553>.
18. Meuleman B., Davidov E., & Billiet J. (2009). Changing attitudes toward immigration in Europe, 2002–2007: a dynamic group conflict theory approach. *Social Science Research*, 38(2), 352–365.
19. OECD. 2018. *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag201836en.pdf?expires=1562315266&id=id&accname=guest&checksum=F430FDF21A0C2FB4F11CB6F69B08C063>.
20. Riaño Y., Van Mol Ch. & Raghuram P. (2018) New directions in studying policies of international student mobility and migration, *Globalisation, Societies and Education*, 16:3, 283–294, DOI: 10.1080/14767724.2018.1478721.
21. Schulte S. and Choudaha R. (2014). "Improving the Experiences of International Students." *Change: The Magazine of Higher Learning* 46 (6): 52–58.
22. Teichler U. & Janson K. (2007). The professional value of temporary study in another European country: Employment and work of former Erasmus students. *Journal of Studies in International Education*, 11 (3/4), 486–495.
23. Wachter B. (2012). Student Mobility in Europe: Recent Trends and Implications of Data Collection / Bernd Wachter, Irina Ferencz. *European Higher Education at the Crossroads*, pp. 387–410. URL: <http://www.springerlink.com/content/978-94-007-3937-6#section=10>.